

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI
YIL 6, ARALIK 2020

Cündullah AVCI

Dicle Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi
Diyarbakır/TÜRKİYE
cundullah_av@hotmail.com

ORCID

KİTÂBİYÂT / BOOK REVIEW

Eser: Şeyh Galib, Hüsn ü Aşk

Makale Türü: Kitap Tanıtım ve Değerlendirme
Yükleme Tarihi: 22.11.2020
Kabul Tarihi: 07.12.2020
Yayımlanma Tarihi: 31.12.2020

Article Information: Book Review
Received Date: 22.11.2020
Accepted Date: 07.12.2020
Date Published: 31.12.2020

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atıf/Citation

Avcı, Cündullah, “Şeyh Galib, Hüsn ü Aşk”, (Kitap Tanıtımı ve Değerlendirme) *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal Of Academic Literature]*, Yıl 6, Prof. Dr. M. Orhan Okay Özel Sayısı, Aralık 2020, s. 767-772.

Avcı, Cündullah, “Şeyh Galib, Hüsn ü Aşk”, (Book Review) *Hikmet-Journal Of Academic Literature*, Year 6, Prof. Dr. M. Orhan Okay Special Issue, December 2020, p. 767-772.

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI
YIL 6, ARALIK 2020

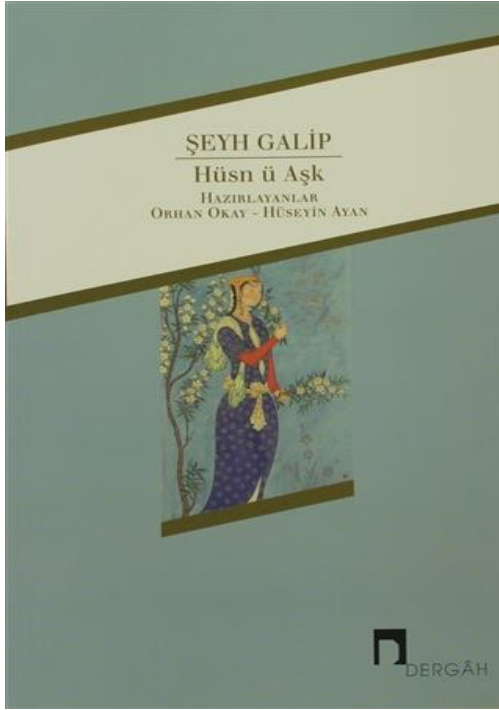
Cündullah AVCİ

KİTÂBİYÂT/BOOK REVIEW

ŞEYH GALİP, HÜSN Ü AŞK

Hazırlayanlar: Orhan OKAY, Hüseyin AYAN

Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015, 464 s., ISBN: 978-975-995-293-8

Eser mesnevi nazım türüyle yazılmış bir aşk mesnevisidir. Hüseyin Ayan ve Orhan Okay hocalar tarafından hazırlanmış, ilk defa Dergâh Yayınları'nda 1975'te yayımlanmıştır.

1171'de (1757) İstanbul'da Yenikapı Mevlevîhânesi yakınlarındaki bir evde dünyaya geldi. Doğumuna “eser-i aşk” ve “cezbetu'llah” terkipleri tarih düşürülmüş, kendisine mevlevîhânenin şeyhi Küçek Mehmed Dede ile halefi Seyyid Ebûbekir Dede'nin tavsiyesiyle Mehmed Esad adı konulmuştur. Dedesi Mevlevî olduğu gibi babası Mustafa Reşid Efendi de Peçuylu Ârif Ahmed Dede'den inâbe almıştır. Annesi Emine Hatun'dur. Divanında ve Hüsn ü Aşk'ında belirttiğine göre ilk eğitimini babasından aldı. 1780'de Galata Mevlevîhânesi'ne şeyh olan Hüseyin Efendi'den istifade etti. Arapça'yı

Hamdi Efendi'den, Farsça'yı Hoca Neş'et'ten öğrendi. Neş'et Efendi kendisine “Esad” mahlasını verdiyse de dönemin Esad isimli şairleriyle karıştırılmaması için daha sonra “Galib” mahlasını kullanmaya başlamıştır. 1209'da (1794) annesi Emine Hatun'un, 1211'de (1796) müridi ve “yâr-ı gâr”ı Esrar Dede'nin vefatı Şeyh Galib'i derinden üzmüş; Esrar Dede için bir mersiye kaleme almıştır. Bir yıl sonra hastalanan Şeyh Galib 27 Receb 1213 (4 Ocak 1799) tarihinde vefat etmiştir.

Mesnevi sözlükte “ikişer ikişer” anlamındaki mesnâ kelimesinin nisbet eki almış biçimi olan mesnevî edebiyat terimi ve nazım şekli olarak ilk defa Fars edebiyatında kullanılmıştır. Arap edebiyatında müzdevic veya recez bahriyle nazmedildiği için urcûze adıyla anılan şiirler mesnevinin ilkel biçimi olarak kabul edilebilirse de, bu nazım şeklinin günümüzde ifade ettiği anlama uygun ilk örnekleri

Fars edebiyatında ortaya çıkmıştır. Fars şiirinin kaside ve gazelle birlikte üç temel nazım şekli olan mesnevi iki beyitlik şiirlerden binlerce beyitlik müstakil kitaplara kadar değişik uzunluklarda kaleme alınmıştır. Mesnevilerin her beytinin kendi arasında kafiyeli oluşu (aa / bb / cc ...) ve genellikle aruzun kısa kalıplarıyla yazılmış olması konu bütünlüğünü sağlama ve anlatım açısından şairlere büyük kolaylıklar sağlamıştır.

Genellikle dinî, tasavvufî, destanî, menkıbevî, tarihî, ilmî, mizahî ve öğretici konuların anlatılmasında, çeşitli aşk hikâyelerinin nazma çekilmesinde, şairlerin yaşadıklarının dile getirilmesinde kullanılan bir nazım şekli olan mesnevinin üç temel özelliği vardır. Bunların ilki vezin birliğidir. Bütün mesneviler tek bir vezinde söylenir.

Hüsn ü Aşk'ın 55 adet yazma nüshası bulunmaktadır. İstanbul kütüphanelerinde bulunan nüshalarından bazıları şunlardır:

- 1- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindekiler; T.Y. 1348, T.Y. 135, T.Y. 1996, T.Y. 5519 ve 5531 numaralı olanlar Divan olup Hüsn ü Aşk bunların sonunda yer almaktadır.
- 2- Süleymaniye Kütüphanesinde ise 7 yazma nüshası vardır, bunlar: Halet Efendi kısmı no:679, 680, 171(bu nüsha Şeyh Galib'in el yazısıdır); Düğümlü Baba kısmı no: 418; Hüsrev Paşa kısmı no: 502; Hasan Hüsnü kısmı no: 1041; Hacı Mahmud kısmı no: 3642. Sıralarında kayıtlı bulunmaktadır.

Eserin bazı basmaları ise şunlardır:

- 1- Divanı ile birlikte 1836'da Bulak'ta basılmıştır.
- 2- Ebüzziya Tevfik baskısı. Hüsn ü Aşk, Eser-i Galib Dede, Kitabhane-i Ebüzziya, İstanbul 1304.
- 3- Mahfel Mecmua-i İslamiyesi yayınlarının ikincisi olmak üzere Tahirü'l-Mevlevî tarafından 1923'te İstanbul'da basılmıştır.

Hüsn ü Aşk ilk olarak 1932 yılında Ahmet Cevat ve Vasfî Mahir Kocatürk tarafından 1944 yılında "Hüsn ü Aşk'ın Bugünkü Dille Neşre Çevirisi" adı ile yeni harflerle nesre çevrilmiş ancak bu baskı eksiktir. Baş tarafta tahmid, naat ve diğer bazı şiirler alınmamış, izahı güç beyitlerde atlanmıştır.

Eserin tıpkı basımı ve tam çevirisi Abdülbaki Gölpinarlı tarafından yapılmış ve 1968'te Altın Kitaplar Yayınevi tarafından "Şeyh Galib, Hüsn ü Aşk" adıyla yayımlanmıştır.

Orhan Akay ve Hüseyin Ayan hocalar tarafından hazırlanan Hüsn ü Aşk günümüzün Türkçesine nesir halinde çevrilmiş, sunuş bölümünde de belirtildiği üzere sayfa sonralarındaki metinlerde ise metnin dil içi çevirisi yapılmıştır. Eser sonunda ise orijinal metin verilmiştir.

Eserde yayınevinin sunuşundan sonra Orhan Okay hocanın "Hüsn ü Aşk" yeniden basılırken başlıklı yazısı bulunmakta, devamında ise M. Kaya Bilgegil'in "Hüsn ü Aşk'a Dair" başlıklı değerlendirmeleri bulunmaktadır.

Galib, eserin “der beyân-ı sebab-i te’lif” kısmında, bir mecliste, Nâbî’nin Hayrâbâd adlı kitabının övüldüğünü, meclistekilerin ona benzer bir eserin yazılamayacağına birleştiklerini, Nâbî’nin de hikâyesinin konusunu İranlı şair Şeyh Attâr’dan aldığını ve orada bulunanların âdete kendisine, imtihan mahiyetinde bu çeşit bir eser yazmasını teklif ettiklerini söylemesi üzerine Hüsn ü Aşk’ı yazdığını anlatır. İki yıl önce divanını tertip eden ve o sırada yirmi altı yaşında bulunan Şeyh Galib Hüsn ü Aşk’ı bu olay üzerine yazmaya başlamış ve altı ay gibi kısa bir sürede tamamlamıştır.

Hüsn ü Aşk, mesnevilerin geleneksel uygulamalarından tevhid, naat, miraciye gibi dini türler ile birlikte tahmit, methiye, fahriye, nasihatname, münacat, hasbihal gibi anlatım biçimleri; sosyal içerikli edebi türlerden sakiname, rahşiye, dariye, surname ve tabiatla ilgili türlerden şitaiyye, bahariye benzeri farklı edebi tür örnekleri de bulunmaktadır.

Eserde ilk şiir tahmit ve ikinci metin naat, klasik düzyazı metinlerinin başlangıcında yer alan hamdele ve salvele bölümleri şiirlerle temsil edilmiştir. Giriş bölümünde yer alan bütün şiirlerde olumlu özelliklerin sıralandığı metinler olarak methiye tarzı kullanılmış; Hz. Muhammed’in vasıfları sıralanırken mucizeleriyle birlikte miraç konusunda da örnek oluşturulmuştur.

Mukaddime bölümünün tamamlayıcısı sebab-i telif’te tahkiye tekniğinin yanında hasbihal tarzı da kullanılmış, bu tarzın dertleşme akışı, fahriye, hicviye ve nasihat tarzlarıyla zenginleştirilmiştir.

Eser aruzun mef’ulü, fe’ilâtün, fe’ulün vezni ile yazılmıştır.

Eser tevhitte başlamış, 1. beyitten 19. beyite kadar Allah’a şükür ve hamt konusu anlatılmıştır. 19. beyitten 43. beyite kadar Hz. Muhammed’in vasıflarına dair na’t-ı şerif; 43. beyitten 137. beyite kadar yine Peygamber efendimizin miracı ve mucizelerinin hikâyesi, 137. beyitten 155. beyite kadar Mevlana’nın vasıfları; 155. beyitten 173. beyite kadar olan bölümde ise kendi rehberlerine dair şairin düşünceleri yazılmıştır. 173. beyitten 240. beyite kadar eseri kaleme almanın sebebi anlatılmış, 240. beyitten 2009. beyite kadar olan bölümde övünme ve “Muhabbet Oğulları Destanı” anlatılmıştır.

Hüsn ü Aşk’ta bulunan edebi tarzlar şunlardır: hasbihal, hicviye, fahriye, medhiye, münacat, nasihatname, tazallüm ve tahmid bulunmaktadır.

Hüsn ü Aşk’ta bulunan edebi türler ise şunlardır: bahariye, cenkname, kasriye, mektup, miraciye, naat, rahşiye, sakiname, saydiyye, surname, şitaiye ve tevhit bulunmaktadır.

Hüsn ü Aşk’ta başlık olarak zaman ifadelerinin kullanıldığı dört bölüm vardır. Bunlar; bahar, kış, gece, gündüz gibi zaman ifadelerinin başlık olarak kullanıldığı bölümler şunlardır;

- 1- Sıfat-ı bahâr-ı îşân; 271-287. beyitler arası: Asıl olayın anlatımına hazırlık kısmıdır. Başkahramanların kabilesi olan Muhabbetoğulları’ndan bahsedilir. Kabile üyelerinin, doğanın bütün

zenginliğinin meydana çıktığı bahar mevsiminden dahi nasiplenemediklerini anlatılır.

- 2- Der vasf-ı bahâr; 581-629. beyitler arası: Asıl olay kısmında yer alan bu bölümde, Aşk ile Hüsn arasında başlayan aşkın tasviri yer alır. Burada bahar mevsiminin gelmesiyle canlanan tabiatın tasviri yapılarak, kahramanlar arasındaki aşk somutlaştırılmaya çalışılır.
- 3- Der sıfat-ı şeb ve şiddet-i şitâ; 1325-1371. beyitler arası: Aşk'ın Hüsn'e ulaşmak için çıktığı yolculukta karşılaştığı zorlukların gece ve kışla sembolleştirildiği bölümdür.
- 4- Sıfat-ı subh-ı mübarek-i pey; 1861-1874. beyitler arası: Aşk'ın zorlu yolculuğunu tamamlayarak gerçeğe ulaştığı bölümdür.

Bu bölümlerde görüldüğü gibi, Hüsn ü Aşk'ta zaman ifadeleri, kendilerine yüklenen olumlu olumsuz özellikleriyle, olayı ve mekânı somutlaştırma ve kahramanların psikolojik durumlarını yansıtırma aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca asıl olayın başladığı kısımdan itibaren kullanılan zaman ifadelerin vakanın gidişatıyla paralellik göstermektedir. Bahar-gece, kış-sabah döngüsü, hikâyede işlenen aşk, çile ve vuslat kurgusunu somutlaştırmaktadır.

Eserde şahıslar genellikle düz karakterli, kendilerinden bekleneni belirgin çizgilerle yansıtılmaktadır. Eserde karakterlere verilen isimler, tanımlanan kişinin aynı zamanda görevini de yansıtır mahiyettedir.

Hüsn ü Aşk, 2040 beyitlik, sembollerle anlatılmış tasavvuf bir eserdir. Kahramanları ise; Hüsn, Aşk, Mollay-ı Cünun ve Sühan'dır. Beni Mahabbet, İsmet, Hayret, Gayret müşahhas kavramlar ve tasavvuf terimleri ve bunlar aynı zaman mesnevinin kahramanlarıdır. Eser baştan sonra kadar soyut-somut kelimelerin mücadelesi içinde geçmiştir.

Hüsn ü Aşk, tasavvufi sembolik bir hikâye olup tasavvufta seyr ü sülûk'u yani dervişlikte olgunluğa erişmek için takip edilen manevi yolculuğu anlatmaktadır. Hüsn ü Aşk'taki olaylar ve şahıslar birer sembolden ibarettir. Hüsn sevileni yani mutlak güzelliği; Aşk seveni yani dervişi, manevi yolcu; Mekteb-i edeb dergâhı; Mollay-ı Cünun mürşidi; Suhan aracıyı, yardımcısı; Gayret çabayı; İsmet dürüstlüğü; Kalb kalesi gönlü; yoldaki olaylar, felaketler ve gam harabeleri tahammülü; Hüş-Rübâ aklı çelen nefsi; Kalp kalesine yapılan yolculuk sâlikteki nefis mücadelesini ve tarîkate çileyi temsil etmektedir.

Ziya Paşa, Harâbât'ta Gâlib'in Hüsn ü Aşk'ı yazmak için dünyaya geldiğini ifade eder:

Gelmişdir o şâir-i yegâne

Gûyâ bu kitâb için cihâne

Hüsn ü Aşk'ın tek düze yönü vardır: Bu, hemen her sayfada yeni bir güzellik ıslıtısıyla, okuyucu üzerindeki şartıcı etkisi tekrarlamaıdır. Hangi mısradan söz açılrsa, konunuz güzellik olacaktır. Hüsn ü Aşk'ın en güçlü yönü bir soyutu tasvir etmesidir.

Orhan Okay ve Hüseyin Ayan hocaların hazırlamış oldukları Hüsni ü Aşk'ın bu baskısı, ilmî bir neşir veya bir edisyon kritik değildir. Ebüzzüya Tevfik ve Tahir Olgun tarafından yapılan basımdan faydalanılarak hazırlanmış, mümkün olduğu kadar hatasız bir metinle, günümüz Türkçesine nesir hâlinde çevrilişinden ibarettir. Ayrıca 1992 yılındaki basımdan bir değişiklik olmaksızın Hüsni ü Aşk metninin tıpkı basımı eklenmiştir.

Kaynakça

- Akkuş, Metin. (2009), “Şeyh Galib’in Anlam Dünyası: Hüsni ü Aşk'ta Edebi Türler ve Tarzlar”, *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/7.
- Ayyıldız, Mustafa, Alan, Selami. (2012), “Hüsni ü Aşk Mesnevisini Roman Olarak Okumak”, *Türkoloji Sempozyumu Bildirileri*, Adana, s. 52-58.
- Çiçekler, Mustafa. (2004), “Mesnevi”, *DİA*, C 29, Ankara.
- Eke, Nagehan. (2009), “Şeyh Gâlib: Hüsni ü Aşk”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S 39, Erzurum, s.123-129.
- Gözütok, Mehmet Akif. (2020), “Yazımdan Yayıma Hüsni ü Aşk'ın Serencâmı-I”, *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C 60, S1, s. 263-288.
- Gözütok, Mehmet Akif. (2020), “Yazımdan Yayıma Hüsni ü Aşk'ın Serencâmı-II”, *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology*.
- Kalkışım, M. Muhsin. (2010), “Şeyh Galib”, *DİA*, C 39, İstanbul.
- Okçu, Naci. (1999), “Hüsni ü Aşk”, *DİA*, C 19, İstanbul.
- Özdingiş, Vicdan. (2019), “Bir Dersin Notu (Hüsni ü Aşk Mesnevisi)”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S 39, Erzurum, s. 57-71.
- Ziya Paşa (1311). *Mukaddime-i Harâbât*, Matbaa-i Ebuzziyâ, Konstantiniyye.